

Utdannings- og forskningskomiteen
Stortinget

Saksbehandler

Ståle Sand Kalkvik

Vår dato

11.10.2024

Vår referanse

Deres dato

Deres referanse

Til behandlingen av Meld. St. 34 (2023-24)

Foreldreutvalget for grunnsopplæringen, FUG, takker for muligheten til å gi skriftlig innspill til komiteen. Meldingen er omfattende og tydeliggjør, etter FUGs mening, behovet for et godt samarbeid mellom skole og hjem.

Kort oppsummert fra dette innspillet, er det viktigste for FUG at:

- vi ivaretar og videreutvikler et tett og tillitsfullt skole-hjem-samarbeid
- vi konkretiserer hva vi mener med «laget rundt eleven» og lager en plan for at alle barn skal få oppleve dette
- vi finner rom for å høre foreldrestemmen i den nye skolemiljøundersøkelsen
- vi får et kvalitetsutviklingssystem som også måler nivå på, og utvikling av, dannelse og dømmekraft
- skolene har ressurser til en variert og tilpasset undervisning ut ifra alle elevers faglige nivå, og der elevers sosioøkonomiske status ikke skal bestemme om de får utnyttet sitt potensiale eller ikke
- elevene får bedre og mer omfattende opplæring i, og erfaring med, digital dømmekraft
- vi får et bredt politisk forlik for en mer stabil og langsiktig skolepolitikk

Skolen som fellesarena, skole-hjem-samarbeid og «laget rundt eleven»

FUG mener at skolen og barnehagen er samfunnets siste store fellesarena - et sted hvor barn, unge og foreldre møtes på tvers av sosioøkonomiske, kulturelle, religiøse og politiske skillelinjer. Vi er glade for at Stortingsmeldingen adresserer utfordringer for fellesskolen og bidrar gjerne med vår kunnskap og våre perspektiver i den varslede utredningen om fellesskolens framtidige rolle.

Vi er opptatt av at vi må snu den negative utviklingen rundt læringsresultater, motivasjon, trivsel, uro i klasserom, vold og mobbing. I den forbindelse må vi ikke glemme å sikre liten avstand mellom den verden barn og unge møter – og kommer til å møte - «der ute» og det de møter i skolen. Kanskje er det i dag blitt for stor avstand mellom hverdagen i og utenfor skolen, noe som i elevenes øyne reduserer skolens relevans og kan bidra til at flere kjeder seg¹ og derfor trives dårligere.

Noe av det som bekymrer oss mest er at vi i Ungdata-undersøkelsen ser at elevene opplever av at lærerne bryr seg mindre om dem nå enn tidligere². Faktisk ser det ut til at andelen som opplever at lærerne bryr seg går ned i samme takt som elevenes trivsel på skolen. Dette er noe vi alle må se nærmere på, for det er i våre øyne liten tvil om at de elevene som opplever at lærerne ikke bryr seg heller ikke får stor motivasjon til læring. Vi tenker det bl.a bør stilles spørsmål ved om noe av dette kan handle om organiseringen av dagens skole – kan det

FORELDREUTVALGET FOR GRUNNSOPPLÆRINGEN

f.eks være liten kontakt mellom kontaktlærer og elev i hverdagen, eller kan det handle om hvor relevant skolen oppleves for elevene?

Den siste tids samfunnsdebatt gir inntrykk av at vi voksne er flinke til å snakke om våre ulike roller og ansvar – og peke på hverandre for hvem som har «skyld» for at det ikke går så bra. Vi må derfor huske at det er de samme barna vi snakker om og at det er viktig at vi tar ansvaret sammen. En stadig mer kompleks og digitalisert verden gjør at mange skillelinjer viskes ut. Det er ikke lenger slik at det som skjer på skolen kun handler om skolen og det som skjer på fritiden kun holder seg der.

Fordi vi tenker at skolen er samfunnets siste store fellesarena er også klasserommet samfunnets viktigste arena for refleksjon og samtale rundt de viktige og vanskelige spørsmålene som er knyttet til framtida – og dermed våre barns dannelse og dømmekraft i møte med en stadig mer usikker framtid.

Vi vil derfor fremheve viktigheten av et godt skole-hjem samarbeid – og gjerne et mye tettere og mer tillitsfullt samarbeid mellom skole og hjem enn noen gang før. Det er f.eks forskjell fra skole til skole – ja, til og med innad på en skole - i lærernes kompetanse og elevenes modenhet. Vi har derfor tillit til at de beste løsningene finnes i samarbeidet mellom skole, foreldre og elever så tett på det enkelte klasserom som mulig. Vi ber derfor om at foreldenes og elevenes rolle i skolen må ha enda større fokus i det videre arbeidet.

Vi ser av foreløpig upubliserte tall fra CLASS-prosjektet³ at skoleledere i liten grad tenker på skolens samarbeidsutvalg (der foreldre og elever skal være representert) som noen som skal spille en aktiv rolle i f.eks. fastsettelsen av retningslinjer for elevvurdering. Derfor er det viktig slik meldingen legger opp til at Utdanningsdirektoratet skal videreutvikle støtteressurser til skolenes arbeid med skole-hjem samarbeidet. Vi setter pris på at FUG konkret er nevnt som samarbeidspart for Utdanningsdirektoratet knyttet til dette arbeidet og gleder oss til å bidra.

Vi tror også at skolen har et utnyttet potensial i å bruke foreldre som ressurs i en skolehverdag med økende press på ressursene; fordi foreldre er en naturlig del av «laget rundt eleven» og fordi foreldregrupper i dag sitter på kompetanse som skoleledelsen kunne hatt nytte av for å oppnå lovens bestemmelser om at elever og foreldre skal være med på «å planlegge, gjennomføre og vurdere verksemda til skolen, mellom anna arbeidet med skolemiljøet, kvalitetsutvikling i opplæringa og fastsetjinga av skolereglar.»

Viktigheten av et godt samarbeid mellom skole og hjem er godt dokumentert, samtidig så vet vi også at det kan oppleves som utfordrende når barn opplever skolen som vanskelig. I meldingen står det at flere rapporter og undersøkelser har påpekt utfordringer med ulike tolkninger av regelverket om elevenes skolemiljø blant skoleansatte og det beskrives som det største utfordringsområdet for etterlevelse av opplæringsloven. Det står også at det i flere sammenhenger er blitt pekt på frustrasjon knyttet til skolemiljøreglene blant ansatte i skolene.

FUG vet, både ut ifra de rådgivingssakene som sekretariatet håndterer og utvalgsmedlemmers samtaler med foreldre, at dette også er frustrerende for de foreldre som må gå til det skrittet og melde inn en sak til statsforvalteren.

I en undersøkelse om skolemiljø saker gjort av Utdanningsdirektoratet svarer Statsforvalteren at sakene kjennetegnes ved at de er komplekse og at de har pågått over tid. Det oppleves nok for mange foreldre som siste utvei i en krevende situasjon. Vi lurar derfor på om det noen gang er gjort undersøkelser på hvordan foreldre og elever opplever denne prosessen? En undersøkelse vil kunne gi innspill til forbedring av prosessen foreldre og elever møter i en slik sak.

Vi har i mange år hørt skolen advare mot utviklingen vi har sett og at de ikke alene er i stand til å løse alle disse utfordringene. Det er derfor på tide at vi begynner å konkretisere det «laget rundt eleven» som det er snakket om så lenge. Vi er glade for at det i meldingen, og i

statsbudsjettet for 2025, foreslås at det opprettes skolemiljøteam som skal støtte skolene i dette arbeidet. Skolemiljøteamene er en fin start og som «øyeblikkelig hjelp» for skolene. For barna og framtidens samfunn, ønsker FUG at alle klasser skal få oppleve å ha et team rundt seg som sammen, og hver dag, skaper den beste læringskulturen og de beste relasjonene. Vi tror det vil kunne skape mer ro, respekt og læring enn noen «sjef av klasserommet» - i tillegg til å være mer i tråd med hvordan verden utenfor skolen er i 2024.

I tillegg til (fag-)lærer bør disse teamene være tverrfaglige og bestå av den komplementære kompetansen (f. eks miljøarbeidere, sosionomer o.l) som trengs ut ifra de utfordringene den konkrete klassen har. Da holder det ikke med et par miljøarbeidere pr skole. Vi savner at meldingen vurderer hva samfunnet kan spare i det lengre løp med en slik investering, f.eks i mindre mobbing, vold og kriminalitet – og kanskje med mindre trykk på spesialisttjenestene og færre utredninger og krav til diagnoser for å få hjelp til å komme gjennom skolen.

Oppfølging, og utvikling, av kvalitet i skolen

FUG er positive til at det gjøres endringer i elevundersøkelsen og støtter forslaget om en helt ny skolemiljøundersøkelse. Vi vet at Utdanningsdirektoratet er i ferd med å avvikle foreldreundersøkelsen – men det sies ingen ting i meldingen om en ny foreldreundersøkelse. Vi ber derfor om at dette sees på, og foreslår at foreldre skal få gi anonyme tilbakemeldinger av deres vurderinger og opplevelser av skolen i den nye skolemiljøundersøkelsen som en del av det nasjonale kvalitetsutviklingssystemet. Dette vil kunne være et godt verktøy for oppfølging og kvalitetsutvikling.

Det er bra at meldingen legger opp til at skolen skal få et mer sammenhengende kvalitetsutviklingssystem som skal gi mer fokus på skolens evne til å følge opp den enkelte elevs læringsutvikling. Det er viktig at et slikt system ikke bare måler nivå og utvikling på faglige kunnskaper, men også dannelse og dømmekraftutvikling. I den grad systemet man ender på også skal brukes til styring og oppfølging av skoler, mener vi det er viktig at også elementer som skole-hjem-samarbeid blir fulgt opp.

I dag er det ingen klare føringer på hva for eksempel foreldre får av informasjon når det kommer til barnas resultater på nasjonale prøver. Hva som skal gis av tilbakemeldinger, og hvor mye som gis er etter vår mening ofte basert på lærerne eller skolens praksis. Vi opplever at det er store forskjeller i hvordan skolen følger opp resultatene, og hvordan foreldre blir involvert i prosessene. Vi ønsker oss derfor klarere retningslinjer på hvordan foreldre skal involveres i oppfølgingen etter prøver av denne karakter.

Skolens pedagogikk og verktøykasse

Vi er veldig glade for et meldingen legger opp til en satsing på å utvide skolens verktøykasse med mer praktiske verktøy for en variert opplæring. Dette krever penger til tilpassede bygninger/rom, praktiske hjelpemidler og pedagogikk som understøtter dette – og vi er glade for at det ser ut til at Regjeringen vil følge opp dette. FUG vil følge med på hvordan dette blir i praksis når de pengene som er varslet blir fordelt ut på alle skolene.

Flere praktiske verktøy og en mer praktisk pedagogikk vil gi lærerne en mulighet til å drive mer variert og tilpasset opplæring i møte med elevenes ulike behov. For å sikre at alle elevers behov blir dekket, må vi heller ikke glemme at elever også har andre behov, f.eks elever med stort læringspotensial.

Det aller viktigste i skolehverdagen må derfor være at skolene har ressurser til en variert og tilpasset undervisning ut ifra alle elevers faglige nivå. Dette gjelder også for å bygge opp under at elevers sosioøkonomiske status ikke skal bestemme om de får utnyttet sitt potensiale eller ikke.

Utfordringene med digitalisering i skolen – og ved skolen selv

Vi er alle enige i målene om mindre uro i lærings situasjoner og at vi må få snudd trendene med nedgang i faglige resultater og trivsel - og oppgang i mobbing, vold og bekymringsfullt

skolefravær. Selv om det er eksempler som gir grunnlag for bekymring rundt noen kommuners arbeid med digitaliseringen, mener vi det blir for enkelt å skylde på digitalisering som hovedårsak til de utfordringene vi ser.

Vi er bekymret for den retorikken mange bruker i debatten rundt kontroll i klasserommet og rundt digitaliseringen - og hva dette gjør med debattklimaet, bredden i samfunnsdebatten og de langsiktige effektene av de tiltak som settes inn - og om det er de 'rette' tiltakene.

Den nyeste rapporten fra EDUCATE-prosjektet ved UiO⁴ tyder ikke på at det i dag er stor ubalanse mellom det digitale og det analoge i skolen. I artikkelen «Tenåringer i det digitale klasserommet: Sitter ikke mye foran skjerm»⁵ på egne nettsider, sier forskerne bak rapporten: «Vi ser at lærerne og elevene hyppig bruker muligheten de har til å velge bort skjermene [...]», og de fortsetter: «Det digitale gir rom for variasjon og utforskning, men dette er dessverre ikke i alle sider ved digital kompetanse. Veiledningen i digital dømmekraft er ensidig, og det uroer oss [...]».

Retten før sommeren kom det også en forskningsartikkel⁶ fra Tidlig trygg i Trondheim-prosjektet som tyder på at barnas bruk av sosiale medier ikke nødvendigvis sier noe om hvor begrenset barnas sosiale liv er - eller hvordan deres sosiale egenskaper utvikler seg.

Også Stortingsmeldingen snakker flere steder forbillig balansert om det digitale, men i sin gjennomgang av mulige årsaker til negative utviklingstrekk i skolen synes vi at det etterlatte inntrykket ikke blir like balansert. Vi er derfor bekymret for at man mister «det store bildet» – og derfor ikke avdekker mulige utfordringer knyttet til skolen selv. Vi vet f. eks at:

- elever «sitter» fysisk 2 år mer på skolen nå enn før 6-års reformen og matte-/norsksatsingen⁷. Det bør derfor sees nærmere på om noen færre timer norsk/matte faktisk kunne gitt bedre faglige resultater, samt mer trivsel og motivasjon.
- de siste 10-20 årene har gitt veldig fokus på faglige resultater i skolen - med dertil mindre arbeid med dannelse og dømmekraftutvikling. Hvordan har dette påvirket utviklingen av forstyrrelser i klasserommet – og at elevene nå er «tøffere» med hverandre?
- flere skulker mer på vgs⁸ (særlig jenter), samtidig som gjennomføringsgraden er høyere⁹. Betyr dette at flere gjennomfører vgs ved å ikke være på skolen – og hva sier det i så tilfelle om skolen?

Bredt skolepolitisk forlik

Vår hovedoppgave som foreldre, skole og samfunn er å gjøre barna trygge i forhold til, og forberedt på, den framtida de skal leve i - ikke den fortida vi vokste opp i.

FUG håper derfor at både et arbeid med å sikre et bedre lag rundt elevene og et nytt kvalitetsutviklingssystem vil kunne være starten på et bredt politisk grunnlag for norsk skolepolitikk framover. På samme måte som Stortinget har brede forsvarsforlik, fortjener våre barn og unge (framtidens samfunn) en mer stabil og langsiktig skolepolitikk.

Med vennlig hilsen
Ståle Sand Kalkvik
Utvalgsleder

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur

¹ Bakken, A. (2024). Ungdata 2024. Nasjonale resultater. NOVA Rapport 6/24. Oslo: NOVA, OsloMet, Side 19, figur nr 3 (linje nr 3). <https://hdl.handle.net/11250/3145138>

² Bakken, A. (2024). Ungdata 2024. Nasjonale resultater. NOVA Rapport 6/24. Oslo: NOVA, OsloMet. Side 19, figur nr 5 (nederste linje). <https://hdl.handle.net/11250/3145138>

³ Prøitz, T. S. (2024). Skolelederens handlingsrom – kartlegging i CLASS-prosjektet. Innlegg på Skolelederforbundets «viktigste leder»-konferanse 26.09.2024 (se vedlegg 1)

⁴ Gudmundsdottir, G. B., Brevik, I. M., Aashamar, P. N., Barreng, R. L. S., Dodou, K., Doetjes, G., Hatlevik, O. E., Hartvigsen, K. M., Isaksen, A. R., Magnusson, C. G., Mathé, N. E. H., Roe, A., Skarpaas, K. G., Stovner, R. B., & Suhr, M. L. (2024). Å gi rom for variasjon og valgfrihet, mens vi venter på digital dømmekraft. Digital kompetanse i fagene i det heldigitale klasserommet på 10. trinn og vg3. Rapport 4 fra forsknings- og evalueringsprosjektet EDUCATE ved Institutt for lærerutdanning og skoleforskning, Universitetet i Oslo.

<https://www.uv.uio.no/ils/forskning/prosjekter/educate/rapporter/educate-rapport-4.pdf>

⁵ <https://www.uv.uio.no/ils/forskning/aktuelt/aktuelle-saker/2024/tenaringer-i-det-digitale-klasserommet-ikke-mye-fo.html>

⁶ Steinsbekk, S., Bjørklund, O., Valkenburg, P., Nesi, J., & Wichstrøm, L. (2024). The new social landscape: Relationships among social media use, social skills, and offline friendships from age 10–18 years. *Computers in Human Behavior*, 156, 108235. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2024.108235>

⁷ Djupedal, E. F. (2022). På skuldrene til de minste – grunnskolens timefordeling som verktøy for å skape framtida. *Nytt norsk tidsskrift*, 39, 1, side 29-40. <https://doi.org/10.18261/nnt.39.1.4>

⁸ Bakken, A. (2024). Ungdata 2024. Nasjonale resultater. NOVA Rapport 6/24. Oslo: NOVA, OsloMet. Side 21, figur nr 3 (nederste linje). <https://hdl.handle.net/11250/3145138>

⁹ Statistisk sentralbyrå. Gjennomføring i videregående opplæring – SSB (figur 1; lenke under «Utvalgte tabeller og figurer fra denne statistikken»). <https://www.ssb.no/utdanning/videregaende-utdanning/statistikk/gjennomforing-i-videregaende-opplaering>